

Permacultuur langs de straat

Voortuinen die meer dan mooi zijn

- Een eerste ervaring in de Ecowijk in Zutphen -

Hans Carlier

Toen er na een permacultuurcursus in augustus 1996 een verzoek op mijn deurmat lag om een tuin te ontwikkelen rond het 'kijkhuis' van de Vereniging Vernieuwend Wonen Zutphen (VWZ) kon ik natuurlijk niet anders dan toezeggen.

Tegenover de supermarkt, midden in een nieuwbouwwijk, aan de rand van 50 milieuwoningen, waar kon ik beter zitten om mijn programma voor 'verrassende ecologische eetbare paradijzen' vorm te geven?

Temidden van stof en bouwlawaai ontstond mijn eerste tuin met puin uit de containers aan de overkant van de straat.

Een overvloedig tuintje

De voortuin van dit hoekhuis kreeg een 'harde schil' met puinstapelingen en wilde groentes aan de buitenkant en een 'zachte kern' van gecultiveerde groentes, fruit en kruiden aan de binnenkant.

Door de paden zo'n 10 cm uit te schep-
pen kwamen de plantbedden al gauw
20 cm hoger te liggen.

Naast een zitplek met bankjes van grote kalkstenen uit de container, die na behandeling met yoghurt snel groen zouden worden, groef ik een vijver tegenover het keukenraam waar ik in gedachten de merels kon zien badderen en de kikkers kon horen kwaken.

Daar vlakbij ontstond er al gauw met behulp van oude stronken, gekregen van iemand via de LETS (zie kader) een egelburcht of paddenhol, een donkere plek onder de grond. Voor de vijver kon gebruik gemaakt worden van een stuk afgedankt EPDM-folie dat bobbelig op het groene dak had gelegen, maar nu al snel voor een tweede doel gebruikt kon worden. Bovendien was dit vrij prijzige materiaal, dat lijkt op de binnenband van een auto, resistent tegen het vandalisme van de straat.

Compostmandjes

Om al dat gesleep met compost te voorkomen heb ik op verschillende plekken in de tuin korven van gaas (30x50 cm) ingegraven waar het keukenafval door het bodemleven direct verwerkt wordt in voedsel voor de daar in de buurt staande planten. Uiteraard is ingraven goedkoper.

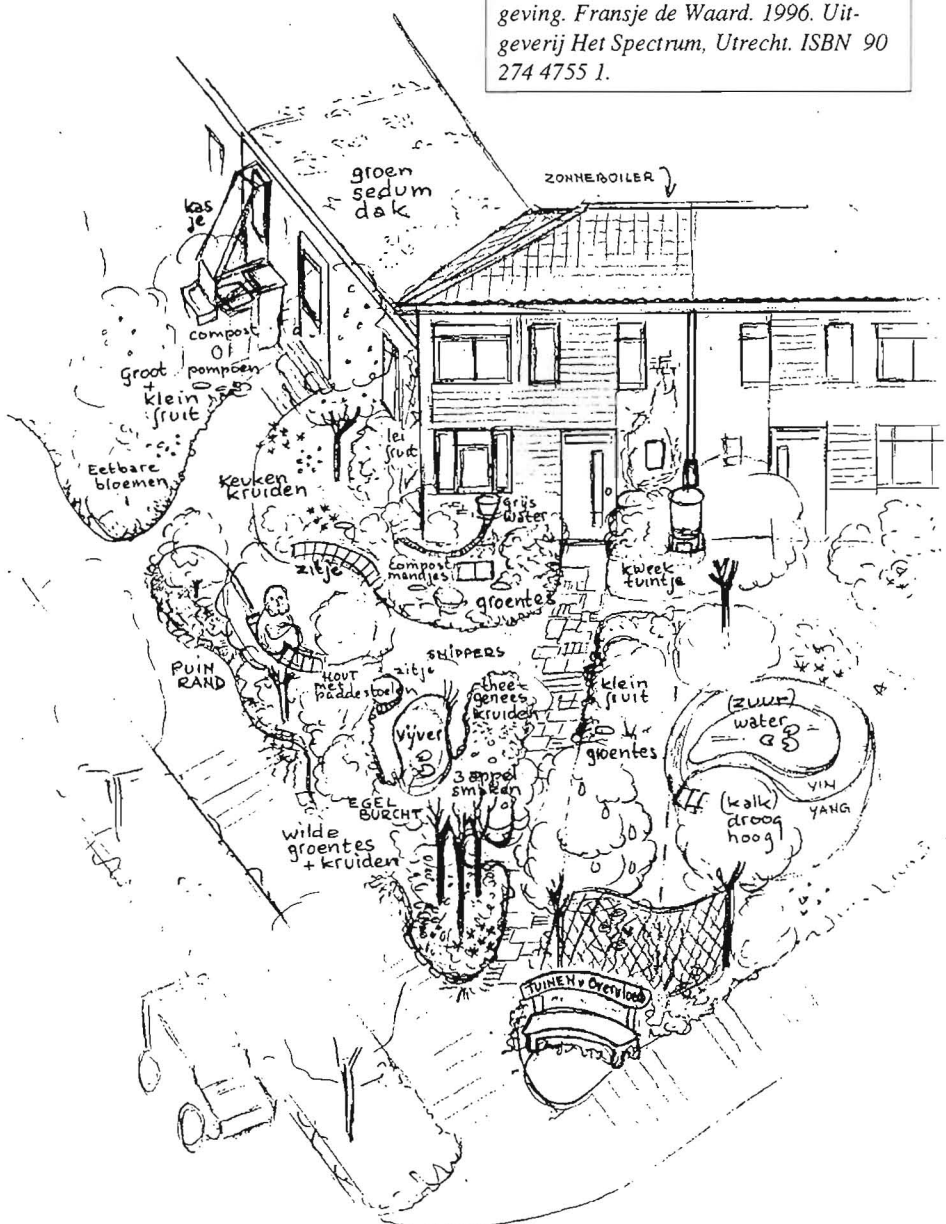
Wat is Permacultuur?

Ecologie van de overvloed.

Diversiteit en synergie, complexiteit en communicatie, veerkracht en overvloed zijn de hoekstenen van natuurlijke ecosystemen; het zijn ook de handen en voeten die de permacultuur aan duurzame ontwikkeling geeft. De permacultuur biedt een integrale visie op hoe de mens zich duurzaam met de aarde, haar hulpbronnen en medebewoners kan verhouden. Afgeleid van permanent (agri)culture is het de aanduiding van een mondiale stroming die het potentieel van onze samenleving op aarde in beeld brengt, en op hele praktische wijze vormgeeft. (uit: Permacultuur Nieuws, nr. 24)

Verder lezen?

* *Tuinen van Overvloed. Permacultuur als duurzame inspiratie voor de leefomgeving.* Fransje de Waard. 1996. Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht. ISBN 90 274 4755 1.

Schets van de 'tuinen van overvloed' bij het kijkhuis van de VWZ tek.: Hans Carlier

Fruitvariatie

Tegen een betongazen scheidingswand heb ik vier verschillende variëteiten leipen geplant. En op een centrale plek drie hoogstamappelbomen, 50 cm uit elkaar, die dan samen één kroon zullen vormen met meerdere smaken.

Autobanden

Langs een parkeerplek heb ik een grondwal kunnen versterken met 15 autobanden, waar ik het velgvlak uit heb gesneden. Ergens anders staan levende bouwsels van gevlochten waterwilgentenen. Die uit de late winterperiode wortelen overigens beter dan die van het late najaar. De stekken staan zo'n 50 cm diep, geplant met behulp van een grondboor.

Randeffekten

De straat: ja, wie werkt langs de weg ontvangt veel kritiek, dat was zeker daar! Al werkende *zoomde* ik als het ware *in* op de commentaren van voorbijgangers en leerde veel mensen kennen.

Het werd een soort actieve voorlichtingsplaats. En omdat het vrijwilligerswerk was kon ik daar gelukkig de tijd voor nemen. "Kan je niet eens een cursus geven?", klonk al spoedig de vraag van de burens. Want er waren verschillende mensen uit het VWZ-project van plan om een beginnerscursus te gaan volgen bij de Volksuniversiteit. O.K. dacht ik, als ik na zo'n 15 jaar ontwikkelingssamenwerking en een opleiding voor tuinarchitectuur in Boskoop nog geen beginnerscursus "Tuinieren" kan geven ...

Tuincursus voor beginners

Dus ook die sprong waagde ik. Een cursus moest dus vorm krijgen volgens de beginselen van de permacultuur. In het kijkhuis, bij de door mij ontwikkelde tuin, met mensen uit dezelfde wijk. In ruil voor de aanleg van de tuin kon ik gratis gebruikmaken van de cursusruimte. Door een intekenlijstje rond te laten gaan van alle mogelijke cursustijden werd er zowel een avondcursus als een ochtendcursus in elkaar gezet. Iedereen in de cursussen had dezelfde startsituatie: een nieuw huis, dezelfde bodemgesteldheid etc. Daar mijn eigen kennis van tuinen met de jaren ver weggezakt was moest ik

leren leunen op de kennis en aktie van de deelnemers door gebruik te maken van de zo in de ontwikkelingssamenwerking geroemde "participatieve aanpak" en de rest van de kennis activeerde ik middels boeken uit de bibliotheek en gidsen over eetbare planten uit de zeventiger jaren van de tweedehands boekenmarkt in Deventer.

Ook de ervaring van cursisten werd (voor mijn eigen veiligheid) grondig uitgediept en uitgewisseld. Zelfs konden we tijdens de cursus een inventarisatie maken van interessante tuinboeken die de deelnemers in de boekenkast hadden staan. Want dat kon helpen bij toekomstige contacten en de ontwikkeling van de tuinen. Buren werkten samen aan het onder woorden brengen van alle ingrediënten van hun 'droomtuin'. Elk idee of element werd op een los blaadje geschreven waarmee dan geschoven en gecombineerd kon worden. Onderwijl

Wat is LETS?

LETS (Local Exchange Trading Systems) is de oudste vorm van handel, de ruilhandel, in een nieuw jasje.

Het principe is eenvoudig: diensten en goederen worden uitgewisseld zonder dat er geld aan te pas komt.

Het verschil met de ouderwetse ruilhandel is, dat iemand die van een dienst gebruik maakt, daar niet ogenblikkelijk iets tegenover hoeft te stellen, en dat de "tegenruil" ook niet met dezelfde persoon hoeft plaats te vinden. Vraag en aanbod wordt op een plaatselijk kantoor gekoppeld. Wanneer er voldoende mensen meedoen (vaak een snelgroeiend proces) kan er aan vrijwel iedere vraag voldaan worden.

*Wie er meer over wil weten kan het best contact opnemen met het LETS-systeem in zijn of haar gemeente of met
Aktie Strohalm, Oudegracht 42, 3511
AR Utrecht, 030-2314314*

In- en uitgangstunnel van levende wilgentenen

foto: Willy Leufgen

bestookte ik ze met mijn permacultuur-principes en ideetjes.

Coöperatie

Ter verbetering van de zanderige enkgond konden de cursisten gezamenlijk GFT-compost aankopen tegen zeer gereduceerde prijzen vanwege de hoeveelheid. Ook werd vanuit de cursus de gezamenlijke aankoop van biologisch klein- en grootfruit van "De Vrolijke Noot" uit Wapserveen gecoördineerd. Met de winst hiervan konden o.a. voor de modeltuin de bomen en struiken worden gekocht. Enkele bijstandsmoeders zaaien nu speciale groentes en kruiden die het meest geschikt zijn voor de permacultuur. Een paar kweken zij voor mijn tuinen ter betaling van de zaden en de rest wordt verkocht op de Pinkstermarkt in het project. Via het LETS-circuit kreeg ik mijn kruiden en stenen en samen met de houtsnippers van de gemeente werd de tuin al gauw een paradijs.

De golf zet door

De door mij aangezette golf van tuinen met reliëf zette zich voort door de hele

straat. "Spelenderwijs" - een thema uit mijn cursus - werd duidelijk uitgeleefd. Doordat ik, nu geheel of gedeeltelijk betaald, ook anderen in dezelfde straat hielp bij de aanleg van de tuinen kon ik door wat simpele adviezen grenzen tussen tuinen doen vervagen en bewegingen van heggen en heuvels met elkaar verbinden. Hoewel ik mijn best gedaan heb om vooral veel te wijzen op het belang van eetbare gewassen staat er toch weer, naar mijn zin, te veel 'kijkgroen' uit het nabijgelegen tuincentrum. Maar toch, je ziet nu in de VWZ-tuinen heel veel fruit- en kruidenplanten die je niet kunt vinden in de door schuttingen omgeven 'kisttuinen' in de rest van deze moderne stadsuitbreiding.

De schutting voorbij

Door samenwerking konden we het plaatsen van de groene geïmpregneerde en door arsenicum kankerverwekkende schuttingen voorkomen. De bewoners waren door de gezamenlijke klussen niet meer bang voor elkaar en op verschillende plekken wordt nu gewerkt aan alternatieve grensscheidingen, zoals borders van struiken (buren reserveerden tijdig voldoende ruimte tussen hun paden), vlechtwerken van wilgentenen, gemengde coniferenhagen. Maar ook gemeenschappelijke tuingereedschapskasten tussen terrassen, waar van alles in, op en aan kan hangen en

die bovendien minder geluid doorgeven, vind ik goed passen in de permacultuurtuin.

Door het spelen met hoogteverschillen hebben we bovendien zowel voor het milieu als voor de mens plekken gecreëerd waar het goed toeven is.

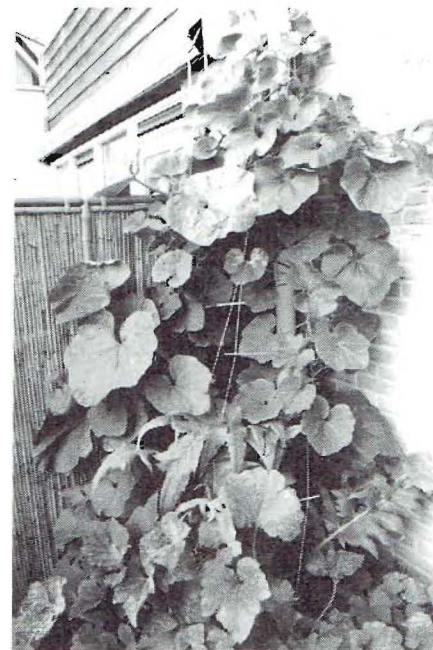
Uit de cursus kwamen sowieso een paar nieuwe opdrachten voort en ik geloof dat deze tuingeschiedenis nog heel wat gunstige randeffecten voor mij zal brengen.

PermaParties

Naast de cursussen en de gesprekken in de tuinen heb ik op een andere plek in Zutphen ook een "Tuinen van Overvloed Party" kunnen laten organiseren. In het LETS-blaadje heb ik aangeboden om net als op een Tupperware-party te komen met dia's en verhalen uit de tuinpraktijk. Iemand organiseerde bij haar thuis een avondje met vrienden en ik hield daar mijn diashow en werd zonder veel onkosten betaald in "Napen", het Zutphense ruilmiddel.

Problemen? Natuurlijk waren die er volop. Kinderziektes, waaghalzerij, gebrek aan begrotingskennis, onwerkbaar koude of natte periodes. Maar wat wil je in zo'n betrekkelijk korte periode van 7-8 maanden.

Omdat ik zelf zo'n slecht geheugen heb voor planten heb ik laatst Henk Pleiter uit Dwingeloo zijn favoriete planten-

Pompoen klimt langs bamboeladdertje - heel gewoon in Nepal! Te zien achter het kijkhuis in Zutphen foto: W. Leufgen

borders laten aanleggen vol met wilde kruiden-, bijen- en vlinderplanten, zijn selectie voor de door mij ontworpen tuin. Samenwerking en geen concurrentie, dat is permacultuur!

Daarom zou ik graag in contact willen komen met anderen die volgens de principes van de permacultuur in tuin of park werken. Ik ben inmiddels lid van de Kring Vakwerk Natuurlijke Omgeving "Wilde Weelde", het gilde van ontwerpers en aanleggers van natuurrijke tuinen. □

Op het eerste gezicht 'gewoon' een wilde plantentuin, maar dan wél een met vele soorten eetbare, passende planten, zoals allerlei kruiden, pronkbonen, Nieuwzeelandse spinazie of eetbare zuring.

foto: Willy Leufgen

Hans Carlier, tuintechnisch adviseur (opleiding voor tuinarchitectuur in Boskoop). Koos voor zijn onderneming "Projekt Aarde" vanwege zijn ervaring en betrokkenheid bij de aarde door de ontwikkelingssamenwerking met bergboeren in resp. Kenya, Peru, Ecuador en Nepal, zijn ervaring met mondiale vorming in het onderwijs, zijn werk met cursussen en aanleg van 'tuinen van overvloed', zijn liefde voor boetsen, en niet te vergeten, de energie die hij nodig heeft om met zijn gezin na 15 jaar ontwikkelingssamenwerking 'te aarden' in Nederland.

Adres:

Stokebrand 233, 7206 EE Zutphen
tel. 0575-530394